

Periodisk programevaluering av bachelor- og masterprogrammet, årsenheten og profesjonsstudiet i psykologi

Universitetet i Oslo, komite oppnevnt 17.12. 2010

Oppsummering og anbefalinger

Årsenhet

Målene for programmet synes for en stor del å være nådd, men følgende tiltak foreslås som forbedring:

- Årsenhetens læringsmiljø er så å si ikke omtalt i egnevalueringen eller i andre dokumenter. Vi anbefaler at instituttet følger opp læringsmiljøet på årsenheten.
- Programplanen må formuleres i hht til krav fra kvalifikasjonsrammeverket.
- Årsenheten kan profileres tydeligere, instituttet bør undersøke hvordan studentene vurderer studieprogrammet som helhet.
- Man bør vurdere å tilrettelegge for utveksling med utlandet.
- Instituttet bør vurdere å etablere rutiner for informasjonsopplegg for dem som ikke skal fortsette med psykologistudier for å optimalisere læringsmiljøet.

Bachelor

Forslag for å forbedre programmet:

- Komiteen anbefaler at programmet legger mer arbeid i målformuleringene og at dette arbeidet blir en del av fagmiljøets pågående diskusjon om programmets innhold og relevans.
  - Vurdere å utvide tilbudet innen kvalitative forskningsmetoder
  - Vurdere å tilby mer skrivetrening, grundigere tilbakemeldinger på studentprestasjoner og åpnere pensum og litteraturforslag
  - Gå gjennom alle emner med tanke på om vurderingsformene (eksamen og godkjenning) støtter oppunder studentenes læring og emnets og programmets læringsmål
  - Vurdere å gi studenter grundigere tilbakemeldinger på deres arbeider
  - Vurdere å gå vekk fra en-sensorordningen
  - Evaluere emnene oftere og med flere metoder, f.eks. fokusgrupper og med paneler av studenter som får følge et emne over lengre tid.
- Gjøre evalueringresultatene lettere tilgjengelig på programmets nettsider.

Master

Tiltak for å forbedre programmet:

- Målformuleringene bør bearbejdes
- Instituttet bør vurdere om de trekker studenter nok inn i beslutningsprosedyrer og om man følger opp studentene godt nok over tid.
- Instituttet bør vurdere om kommunikasjonen mellom emneansvarlige er god nok.

Profesjonsstudiet

Områder for forbedring:

- Studiet er preget av mange isolerte emner med egen eksamen. Det bør arbeides for å bygge større tematiske kurs der emner og praksis integreres fra første studieår.
- Det bør gjøres en innsats for å bedre mange av emnebeskrivelsene slik at de tilfredsstillir kravene i kvalifikasjonsrammeverket.
- Komiteen mener at instituttet bør tydeliggjøre forholdet mellom pensum og mål.
- Komiteen påpeker en del områder som oppfattes som for svakt representert i studiet, og ber om at instituttet vurderer hvordan disse kan styrkes.
- Komiteen mener det er sterke argumenter for at hovedpraksis bør legges *etter* praktikum.
- Komiteen anbefaler at det gjøres obligatorisk å være terapeut i praktikum (internpraksis).
- Beskrivelsen av kvalitetssystemet bør gjennomgås med tanke på en mer utførlig og informativ presentasjon.
- Vurdere tiltak før å øke andelen menn i profesjonsstudiet.

Oppnevning og mandat

Dekanen ved Det samfunnsfunnsvitenskapelige fakultetet, Universitetet i Oslo oppnevnte (mail 17. desember 2010) følgende komité til å foreta den periodiske programevalueringen av årsenheten, bachelor- og masterprogrammet og profesjonsstudiet i psykologi:

- Normann Anderssen, Psykologisk fak. Universitetet i Bergen
- Anne Asheim, Bragernes behandlingssenter, Drammen
- Per Brodal, Medisinsk fak. Universitetet i Oslo

- Per Kristen Mydske, Inst. F. statsvitenskap, SV-fak. Universitetet i Oslo, komiteens leder
- Ingunn Skre, Universitetet i Tromsø

Komiteen skal evaluere følgende programmer:

- Bachelor- og masterprogrammet i psykologi
- Årsenheten i psykologi
- Profesjonsstudiet i psykologi

Retningslinjer og veiledning for komiteens arbeid er beskrevet i eget notat fra fakultetet. Her er det gjort rede for komiteens mandat, informasjonsgrunnlaget og krav til innhold i rapporten. Når det gjelder mandatet skal utviklingsaspektet vektlegges fremfor kontroll, og foreslå tiltak som styrker programmenes kvalitet.

Mandatet:

"Komiteen skal foreta en samlet vurdering av om målene for programmet slik de er beskrevet i programplanen er oppnådd, om de er godt formulert og om de er hensiktsmessige, samt foreslå hvilke tiltak som bør gjennomføres for å forbedre studieprogrammet. Komiteens anbefalinger skal bygge på en vurdering av:

- *læringsmål og forventet læringsutbytte for studentene i programmet, i forhold til personlig utvikling, og samfunnets og arbeidslivets behov for kompetanse*
- *helhet og sammenheng i studieprogrammet, herunder*
  - o *sammensetning av emner og emnegrupper, og*
  - o *i hvilken grad undervisnings- og vurderingsformene for emner i programmet supplerer hverandre og støtter opp under programmets læringsmål*
  - o *tilrettelegging for internasjonalisering*
- *deltakernes vurdering av studieprogrammet som helhet, inkludert læringsmiljø og programtilhørighet*
- *inntakskvalitet (søkertall og forkunnskaper) og oppnådde resultater (karakterer og gjennomføringsgrad)*
- *målgruppe og rekruttering (antall, nivå, forkunnskaper)*
- *ressurser og infrastruktur*
- *gjennomførte forbedringer/tiltak underveis*
- *forslag til tiltak"*

Som informasjonsgrunnlag inngår blant annet programbeskrivelsene, egnevalueringer, rapporter og intervjuer med programledelse og studenter. Komiteen har hatt 3 møter og ellers samarbeidet over nett.

Generell kommentar til årsenheten, bachelor- og masterprogrammet

Bachelorprogrammet (inklusive årsenheten) og masterprogrammene i psykologi ved UiO fremstår i dag som et interessant og velgjennomtenkt faglig tilbud og med tilfredsstillende arbeidslivsrelevans for studenter. Målformuleringene kan med fordel inngå i en kontinuerlig fagutvikling, pr. i dag fremstår de ikke som ferdig bearbejdede. Årsenheten og bachelorprogrammet kan med fordel dekkes bedre i instituttets årlige studiekvalitetsrapporter. Vurderingsformene kan med fordel gjennomgås med tanke på hvilket læringsutbytte studentene får av dem. Evalueringer av undervisningen kan gjøres lettere tilgjengelig for studentene og andre (emneansvarlige mottar egne rapporter). Organiseringen i ett programråd for både årsenheten, bachelor- og masterprogrammet synes å fungere godt. Det samme gjelder systemet med faggrupper der de forvalter et visst antall emner. Det at fagpersoner arbeider på alle studieprogrammer, innebærer en bedre sammenheng og kontinuitet mellom årsenheten, bachelorprogrammet og masterprogrammet. En del administrative klargjøringer (systemet med ressursramme, normer for timeuttelling for ulike typer sensur, ulike typer undervisning m.m.) synes å fungere godt.

Årsenheten

Samlet vurdering

1. Er målene for programmet slik de er beskrevet i programplanen oppnådd?

Målene for programmet synes for en stor del å være nådd, særlig de målformuleringene som gjelder akademisk psykologi. De delene av målene som understreker relevans for arbeidslivet, er neppe nådd i samme grad (på hjemmesiden lover man i dag studentene: du skal kunne "ta med deg kunnskaper" fra studiet ut i arbeidslivet).

2. Er de godt formulert?

Målsetningene er i dag ikke ferdig formulert i hht. kvalifikasjonsrammeverkets krav om at man skal presisere kunnskapsmål, ferdighetsmål og generell kompetanse. En mindre ting er at instituttet i dag formulerer et mål om at studentene skal ha kjennskap til "...vesentlige forskningsområder, grunnleggende teorier og metodeproblemer". I denne sammenheng vil det være mer passende å si at studentene skal ha kjennskap til psykologiske *forskningsmetoder* (her inngår jo også metodenes problemer).

3. Er de hensiktsmessige?

Målformuleringene fremstår som for vide, og de er som nevnt, ikke presisert på det nivået som kvalifikasjonsrammeverket tilsier. Målene kan muligens utvides til å si noe om at årsenheten skal ha relevans både for unge personer som ønsker årsenheten inn i en psykologiutdanning eller andre utdanninger og for personer med en utdanning som ønsker å skolere seg i psykologiske temaer. Dette avhenger av om instituttet ønsker å endre hensikten med årsenheten.

4. Hvilke tiltak trengs for å forbedre studieprogrammet?

- Årsenhetens læringsmiljø er så å si ikke omtalt i egenevalueringen eller i andre dokumenter. Vi anbefaler at instituttet følger opp læringsmiljøet på årsenheten.
- Programplanen må formuleres i hht til krav fra kvalifikasjonsrammeverket.
- Årsenheten kan profileres tydeligere, enten som et akademisk fag som skal legge grunnlag for videre studier eller som et fag for personer med en utdanning som ønsker å skolere seg i psykologiske temaer, eventuelt begge deler.
- Instituttet bør undersøke hvordan studentene vurderer studieprogrammet som helhet.
- Man bør vurdere å tilrettelegge for utveksling med utlandet. Studenter som ønsker å reise ut, vil lett finne tilsvarende emner i andre land. Innreisende studenter som snakker skandinavisk vil lett følge opplegget ved UiO, og studenter som ikke snakker skandinavisk vil kunne forholde seg til et pensum som for en stor del er på engelsk selv om læringsmiljøet ellers (forelesninger, seminarer, orienteringer etc.) er på norsk.
- Instituttet bør vurdere å etablere rutiner for informasjonsopplegg for dem som ikke skal fortsette med psykologistudier for å optimalisere læringsmiljøet for disse studentene (for eksempel gjennom egne forelesninger, seminarer, nettinformasjon eller annet).
- Instituttets årlige studiekvalitetsrapportene bør også omfatte årsenheten.

Bakgrunn for anbefalingene

1. Vurdering av læringsmål og forventet læringsutbytte for studentene i programmet, i forhold til personlig utvikling, og samfunnets og arbeidslivets behov for kompetanse

Årsenheten fremstår som et studieprogram som gir studenter under utdanning et grunnlag i psykologi som vitenskapelig disiplin, og programmet inngår på adekvate måter i andre studieprogram (bachelorprogrammet i psykologi og som en samling av emner som studenter i andre bachelorprogram kan velge).

Det er ikke mulig for oss å vurdere programmets relevans for studentenes personlige utvikling annet enn indirekte. Programmet er godt organisert. Et godt læringsmiljø vil være personlig utviklende. Samtidig er studentene på årsenheten ofte unge og uerfarne studenter, og en god del gjennomfører ikke, - hvilket ofte er en unødig erfaring for unge personer. Dette tilsier at det for mange ikke innebærer personlig utvikling å begynne på årsenheten.

Samfunnets og arbeidslivets behov for kompetanse: Psykologisk fagkunnskap er etterspurt i mange sammenhenger i arbeidslivet og samfunnet ellers, og instituttet bør vurdere om årsenheten skal justeres slik at dette kan imøtekommes bedre.

2. Vurdering av helhet og sammenheng i studieprogrammet

Sammensetningen av emner virker avpasset, og det samme gjelder undervisnings- og vurderingsformene i programmet. De støtter oppunder programmets målsetninger. Instituttets egenevaluering berører ikke undervisnings- og vurderingsformer for årsenheten. Programmet

er internasjonalt orientert i sine temaer og pensumgrunnlag, men det sies på hjemmesiden for programmet at det ikke er utvekslingsmuligheter på dette programmet.

3. Vurdering av deltakernes vurdering av studieprogrammet som helhet, inkludert læringsmiljø og programtilhørighet

Det foreligger ikke dokumenter for komiteen som sier noe om hvordan studentene på årsenheten vurderer studieprogrammet. Dette kan tyde på at instituttet ikke vet noe om dette.

4. Vurdering av inntakskvalitet (søkertall og forkunnskaper) og oppnådde resultater (karakterer og gjennomføringsgrad)

Inntakskvaliteten virker tilfredsstillende ved at det er mange søkere og noe høyere poengkrav til årsenheten enn til bachelorprogrammet.

5. Vurdering av målgruppe og rekruttering (antall, nivå, forkunnskaper)

Opptaket skjer gjennom Samordnet opptak, og det er stor søkning. Forkunnskapene (generell studiekompetanse) er ok.

6. Vurdering av ressurser og infrastruktur

Komiteen har ikke oversikt over hvor mye ressurser som går til årsenheten eller infrastrukturen rundt årsenheten. Siden årsenheten er lik første året i bachelorutdanningen og så å si helt lik første året i profesjonstudanningen er ressurser og infrastruktur for årsenheten innvevd i de andre programmene. Instituttet bør vurdere å etablere rutiner for informasjonsopplegg for dem som ikke skal fortsette med psykologistudier for å optimalisere læringsmiljøet for disse studentene (for eksempel gjennom egne forelesninger, seminarer, nettinformasjon eller annet).

7. Vurdering av gjennomførte forbedringer/tiltak underveis

Fadderordningen er trolig et meget godt tiltak, men komiteen har ikke dokumenter som sier noe om den fungerer godt. Fagdagen hvert semester og ”Psykologiens dag” er trolig gode tiltak, men vi vet ikke om studentene på årsenheten deltar her og om de i så fall har utbytte av det. Det kan se ut til at de årlige studiekvalitetsrapportene fokuserer på profesjonsstudiet i psykologi og masterstudiet og ikke på årsenheten eller bachelorgraden, og det burde instituttet vurdere å rette opp.

8. Vurdering av forslag til tiltak

Instituttet sier i egenevalueringen at de ønsker å holde høy kvalitet på undervisningen og fortsette evalueringsarbeidet samt kartlegge bedre hvordan studentene opplever studiet. Komiteen bifaller dette.

Bachelorprogrammet

Samlet vurdering

1. Er målene for programmet slik de er beskrevet i programplanen oppnådd?

Under *kunnskapsmål* står det i presentasjonen på fagets hjemmesider blant annet:

"Programmet skal gi deg generelle kunnskaper innenfor psykologi. Du får økt din kunnskap om, og forståelse av, menneskets handlinger, og du vil bli i stand til å analysere menneskets samspill med omgivelsene. Innenfor psykologien vil ofte ulike retninger tilnærme seg de samme fenomen på forskjellig måte.". Disse kunnskapsmålene synes å bli oppnådd med dette studieprogrammet. Ferdighetsmål og generell kompetanse er mer problematisk å vurdere fordi formuleringene ikke er innrettet mot psykologi. Det generelt formulerte ferdighetsmålet "*Programmet tar sikte på å gi deg grunnleggende metodekompetanse, analytisk kompetanse, arbeidskompetanse og formidlingskompetanse*" synes delvis å bli oppnådd (f.eks. formidlingskompetanse og arbeidskompetanse), mens presiseringen under analytisk kompetanse om det å få "*evne til kritisk tenkning og refleksjon om sosiale systemer, prosesser og relasjoner. Du bør kunne integrere kunnskap fra forskjellige kilder, sjangere og fagområder og ha innsikt i mulige praktiske anvendelser*" synes ikke å være oppnådd. Metodekompetansen under ferdighetsmålet synes stort sett å bli oppnådd, selv om formuleringen om å kunne "*definere og vurdere samfunnsvitenskapelige problemstillinger, og i å kunne anvende ulike metoder for innsamling og analyse av et datamateriale*" fordrer et større metodemangfold enn det bachelorprogrammet i psykologi tilbyr i dag.

2. Er de godt formulert?

Målene er samlet sett ikke optimalt formulert. Under overskriften "Hva lærer du?" står det kun administrativ informasjon, blant annet: "*Du skal ha tilegnet deg kunnskaper, ferdigheter og holdninger som kvalifiserer for videre utdanning på et relevant masterstudium, og for ansettelse i stillinger hvor slike kvalifikasjoner er relevante*", dvs. det står ingen ting om hvor man kan arbeide med en bachelor i psykologi.

Avsnittet under kunnskapsmålet virker avpasset. Under *ferdighetsmål* og *holdningsmål*, derimot, er ikke psykologi nevnt. Målene synes formulert i generelle termer. Et eksempel på dette er formuleringen under holdningsmål: "*Programmet skal fremme en undersøkende, positiv holdning til kunnskap. Du skal utvikle etisk bevissthet om problemer som kan oppstå i forskning og ved bruk av forskningsresultater. Endelig skal du ha tilegnet deg grunnregler for redelighet i forskning og faglige fremstillinger*" En mindre viktig ting: I et underavsnitt for ferdighetsmål står det om arbeidskompetanse: "Samlet vil du ha kompetanse til å utføre arbeidsoppgaver innen kunnskapsintensiv virksomhet; i næringslivet, offentlig sektor og frivillige organisasjoner.". Dette virker som en formulering som med fordel kunne stått under den innledende overskriften "Hva lærer du?"

4. Er de hensiktsmessige?

Komiteen mener at de allmenne målformuleringene er hensiktsmessige i den forstand at de presiserer ønskede mål for mange samfunnsfaglige disipliner. Men målene for programmet er ikke optimale som målformuleringer for et bachelorprogram i *psykologi* og heller ikke når det gjelder arbeidslivsrelevans.

3. Hvilke tiltak trengs for å forbedre studieprogrammet?

- Målformuleringene kan med fordel formuleres slik at de vektlegger psykologifaget like mye som samfunnsfag generelt. Videre bør det foreligge mere presise formuleringer om arbeidslivsrelevans for bachelorgrad i psykologi. Programmet inneholder i dag mange interessante og godt drevne emner, og dagens målformuleringer kan virke noe sammenrasket. Komiteen anbefaler at programmet legger mer arbeid i målformuleringene og at dette arbeidet blir en del av fagmiljøets pågående diskusjon om programmets innhold og relevans.
- Vurdere å utvide tilbudet innen kvalitative forskningsmetoder
- Vurdere å tilby mer skrivetrening, grundigere tilbakemeldinger på studentprestasjoner og åpnere pensum og litteraturforslag
- Gå gjennom alle emner med tanke på om vurderingsformene (eksamen og godkjenning) støtter oppunder studentenes læring og emnets og programmets læringsmål
- Vurdere å gi studenter grundigere tilbakemeldinger på deres arbeider
- Vurdere å gå vekk fra en-sensorordningen
- Evaluere emnene oftere og med flere metoder, f.eks. fokusgrupper og med paneler av studenter som får følge et emne over lengre tid, også etter at de selv er ferdige med emnet
- Gjøre evalueringresultatene lettere tilgjengelig på programmets nettsider.
- Innlemme bachelorprogrammet på en mer tydelig måte i instituttets årlige studiekvalitetsrapporter.

Bakgrunn for anbefalingene

1. Vurdering av læringsmål og forventet læringsutbytte for studentene i programmet, i forhold til personlig utvikling, og samfunnets og arbeidslivets behov for kompetanse.

Bachelorgraden i psykologi fremstår som et studieprogram som gir et grunnlag i psykologi som vitenskapelig disiplin, og programmet gir grunnlag for videre studier i psykologi. Når det gjelder læringsutbytte i form av personlig utvikling, har komiteen ikke godt nok grunnlag for å si noe presist. Men bachelorprogrammet som helhet fremstår som godt organisert, og mange studenter gjennomfører programmet. Dermed kan vi anta at det også stimulerer personlig utvikling hos studentene.

Det er vanskelig for komiteen å vurdere arbeidslivets behov for bachelorkompetanse i psykologi. Likevel, komiteen har inntrykk av at bachelorprogrammet kan forbedres mht. relevans for arbeidslivet. For det første: forskningsmetodedelen kunne justeres i retning av større relevans. Arbeidslivet vil trolig ha bruk for bachelorkandidater som behersker til dels nyere psykologifaglige forskningsmetoder som fokusgruppeintervjuer, dokumentanalyse og diskursanalyse samt analyseteknologi knyttet til disse, ikke minst pga. disse forskningsmetodenes praktiske relevans og økologiske validitet. Denne type forskningsmetoder er det også viktig for kommende masterstudenter i psykologi å ha god kjennskap til. 10 studiepoeng kan virke noe knapt for å nå dette målet. For det andre, komiteen ble orientert om at instituttet anser bachelorutdanningen føst og fremst som en forberedelse til masterprogrammet og ikke som arbeidslivsrettet. Dette er ikke i tråd med nasjonale utdanningspolitiske retningslinjer, og komiteen anbefaler at instituttet gjennomgår målsetningene for å justere dem slik at programmet også blir arbeidslivsrettet i tilstrekkelig grad.

2. Vurdering av helhet og sammenheng i studieprogrammet

Sammensetningen av emner virker avpasset når det gjelder den tradisjonelle inndelingen i subdisipliner som sosialpsykologi, personlighetspsykologi og utviklingspsykologi, men nyere tilnærminger som fortolkende og samfunnsfaglig orientert psykologi (som for eksempel diskurspsykologi) er lite representert i de obligatoriske delene. Kvalitative forskningsmetoder er representert som obligatorisk emne på 10 studiepoeng, og dette bør etter komiteens oppfatning være et minimum.

Undervisningsformene i programmet er avpasset, og de støtter oppunder programmets målsetninger (prosjektoppgaver, øvelser, fremleggelse m.m.). Vurderingsformene er derimot til dels kontrollerende innrettet (skoleeksamen med karakterer), og sjansen er stor for at det er tilfeldig om disse inngår som virkemiddel for å støtte opp under studenters læring. Emner med hjemmeoppgaver og semesteroppgaver med karakteren stått/ikke-bestått vil oftest ha vurderingsformene mer som virkemiddel i læring, men dette fordrer også at studentene får tilbakemeldinger som støtter oppunder deres læringsmål. Komiteen har inntrykk av at det er tilfeldig om studentene får tilbakemelding på sine arbeider.

En-sensorordningen behefter sensuren på emnene med usikkerhet. Det er uklart hva som menes med at studentene har ubegrenset klageadgang, betyr det at de har en formell klagerett som går utover det som Universitets- og høyskoleloven sier? Komiteen er usikker på om studentenes krav om likebehandling og grundig vurdering blir godt nok ivare tatt med en-sensorordningen.

Programmet er internasjonalt orientert i sine temaer og pensumgrunnlag/litteraturforslag. Det legges også i tilfredsstillende grad til rette for utenlandsopphold for studenter som ønsker det.

3. Vurdering av deltakernes vurdering av studieprogrammet som helhet, inkludert læringsmiljø og programtilhørighet

Nettundersøkelser av hvordan studentene evaluerer emnene foretas jevnlig, men svarprosenten er gjennomgående såpass lav at det hefter stor usikkerhet til hva studentene mener, og nettundersøkelsene foretas også overraskende sjeldent (hvert fjerde år). Komiteen tror det vil være nyttig om evalueringer ble foretatt oftere, at man bruker flere metoder, f.eks. fokusgruppeintervjuer og paneler av studenter (både nye og erfarne) som ble benyttet som informanter over flere semestre slik at emner kunne få en mer langsgående evaluering, og at resultatene gjøres lettere tilgjengelig for studentene og andre. Det ser ut til å fungere godt at emneansvarlige mottar egne rapporter fra evalueringene.

Studentrepresentanten gir uttrykk for at det bør være mer skrivetrening og at det ville være faglig mer stimulerende med åpnere pensum og litteraturforslag der studentene i større grad selv ble forventet å være mer aktive (i tråd med "Metode II"-emnet der studentene gis et bredere oppdrag der de selv må arbeide fram et forskningsdesign).

Komiteen har inntrykk av at læringsmiljøet ved programmet er tilfredsstillende, men at det er et forbedringspotensiale knyttet til det å gi studentene mer personlig oppfølging (jf. informasjon fra studentrepresentanten). Også dette ville være nyttig å få vurdert som del av standard prosedyrer for evaluering.

4. Vurdering av inntakskvalitet (søkertall og forkunnskaper) og oppnådde resultater (karakterer og gjennomføringsgrad)

Inntakskvaliteten virker tilfredsstillende ved at det er mange søkere til programmet, og programmet er blant de med høyest poengkrav for fagene på SV-fakultetet. Gjennomføringsgraden er mindre åpenbar.

5. Vurdering av målgruppe og rekruttering (antall, nivå, forkunnskaper)

Målgruppen er først og fremst unge personer som ikke har utdanning utover videregående opplæring, og det virker avpasset. Opptaket skjer gjennom Samordnet opptak, og det er stor søkning. Forkunnskapene utgjøres av kravet om generell studiekompetanse, hvilket virker fornuftig.

6. Vurdering av ressurser og infrastruktur

Programmet virker godt organisert, og det er en åpenbar fordel for studentene. Det skjer en periodisk emneevaluering, men den er ikke hyppig (se over). En-sensorordningen koster mindre enn vanlig to-sensorordning, men den gjør at sensureringen ved bachelorprogrammet har usikkerhet knyttet til seg. Dette er et ressurs spørsmål.

7. Vurdering av gjennomførte forbedringer/tiltak underveis

Fadderordningen er trolig et meget godt tiltak, men komiteen har ikke dokumenter som sier noe om den fungerer godt. Fagdagen hvert semester og "Psykologiens dag" er trolig gode tiltak uten at vi kan vite dette. De årlige studiekvalitetsrapportene fokuserer i liten grad på bachelorprogrammet.

8. Vurdering av forslag til tiltak

Instituttets egenevaluering beskriver ingen spesielle tiltak som planlegges ved bachelorprogrammet.

Master

Samlet vurdering

Instituttet tilbyr et masterprogram med fire studieretninger der hver av studieretningene fremstår som et eget program ved at det ikke er noe felles undervisning eller annen overlapp mellom studieretningene. Studentene følger sin studieretning i 2 fulle år, og de har ikke noe med hverandre å gjøre. Fremstillingen her er likevel gjort samlet for alle fire studieretningene av tidshensyn og fordi studieretningene i struktur, administrasjon, ressurser og infrastruktur er forholdsvis like.

1. Er målene for programmet slik de er beskrevet i programplanen oppnådd?

Målene synes for en stor del oppnådd.

2. Er de godt formulert?

Komiteen ser målene på den ene siden målene for programmet som relativt godt formulert ved at det er fire ulike studieretninger som tilbys, og hver av dem fremstår med en tydelig faglig profil. På den andre siden finner vi for tre av studieretningene (arbeids- og organisasjonspsykologi, kognitiv-nevro og helse- og sosialpsykologi) ubearbeidede setninger og momenter i målformuleringene. For eksempel skrives det om helse- og sosialpsykologi når det gjelder holdningsmål: "Det er et mål at studentene utvikler en positiv holdning til sosialpsykologi som vitenskapelig disiplin ....".

3. Er de hensiktsmessige?

Komiteen mener at målformuleringene skiller de fire studieretningene, men at de ubearbeidede formuleringene som er nevnt over, gir begrenset informasjon, og medfører at målformuleringene ikke kommuniserer verken til studenter, lærekrefter eller mottakere av ferdige kandidater hva kandidatene kan etter endt studium.

4. Hvilke tiltak trengs for å forbedre studieprogrammet

- Målformuleringene bør bearbeides
- Instituttet bør vurdere om de trekker studenter nok inn i beslutningsprosedyrer og om man følger opp studentene godt nok over tid.
- Instituttet bør vurdere om kommunikasjonen mellom emneansvarlige er god nok.

Bakgrunn for anbefalingene

1. Vurdering av læringsmål og forventet læringsutbytte for studentene i programmet, i forhold til personlig utvikling, og samfunnets og arbeidslivets behov for kompetanse

Alle fire studieretningene fremstår som relevante for arbeidslivet (inklusive studieretningen helse- og sosialpsykologi i den grad studieretningen endrer sin studieplan som planlagt). Programleder har orientert komiteen om at undersøkelser viser at uteksaminerte studenter er etterspurt, og at de kommer raskt ut i jobb. På spørsmål om hvem som er arbeidsgivere, ble det orientert om at de fleste havner i kommunale jobber, helsekampanjer, utredningsoppgaver, rådgivningstjeneste, helsevesenet og innen forskning og utdanning.

2. Vurdering av helhet og sammenheng i studieprogrammet

Sammensetningen av emner innen hver av studieretningene virker avpasset og gjennomtenkt. Det samme gjelder undervisningsformene i programmet (prosjektoppgaver, øvelser, fremleggelser m.m.) som ser ut til å støtte oppunder programmets målsetninger. Alle studieretningene er internasjonale i sin natur ved at de forholder seg til internasjonal forskning og litteraturforslag. Den ene studieretningen (cognitiv neursicence er fullt og helt engelskspråklig ved at også undervisning og innleveringene skjer på engelsk).

3. Vurdering av deltakernes vurdering av studieprogrammet som helhet, inkludert læringsmiljø og programtilhørighet

Studentene gir uttrykk for at det er betydelige utviklingsmuligheter på master. Studentrepresentanten som komiteen snakket med, beskriver stor variasjon i hvor fornøyd studentene er med programmet. Det rapporteres at avgjørelser blir tatt over hodet på studentene, og de opplever i liten grad å bli hørt. Studentene beskriver også at det er liten kommunikasjon mellom de emneansvarlige. Det nevnes også at det er tett oppfølging og høy aktivitet de første ukene på studiet, deretter skjer det lite, og studentene er mye overlatt til seg selv.

4. Vurdering av inntakskvalitet (søkertall og forkunnskaper) og oppnådde resultater (karakterer og gjennomføringsgrad)

Inntakskvaliteten og antallet studenter som gjennomfører, synes tilfredsstillende (men det er vanskelig å forstå tabellen side 18 i egevalueringen).

5. Vurdering av målgruppe og rekruttering (antall, nivå, forkunnskaper)

Målgruppen, dvs. studenter med en bachelorutdanning i psykologi virker tilfredsstillende.

6. Vurdering av ressurser og infrastruktur

Programmet virker godt organisert, og dette er en kvalitet for studentene. Det er imidlertid et problem at den periodiske emneevalueringen er vanskelig å finne (nettadressen i notatet funker ikke).

7. Vurdering av gjennomførte forbedringer/tiltak underveis

Komiteen ble orientert om at masterprogrammet har gjennomgått betydelige endringer siden oppstarten i 2004, og at det siden den gang har gått i retning av en vellykket spesialisering. Profileringen av studieretningene virker fornuftig.

8. Vurdering av forslag til tiltak

Studieretningen helse- og sosialpsykologi har blitt kritisert for manglende fokus og tydelig relevans, og programmets planer om å vinkle studieretningen mot forebyggende helsearbeid virker adekvat.

Profesjonsstudiet

Status

I 2007 ble det innført en ny plan for profesjonsstudiet i psykologi på bakgrunn av evalueringsarbeid i perioden 2003-2005. Blant annet forelå en grundig ekstern gjennomgang av professor Philip Hwang fra Gøteborg, som inneholdt en rekke konkrete råd om hvordan programmet kunne forbedres. Målet med studieplanendringen var å få et mer koherent studieløp der teori og klinikk ikke lenger utgjør to separate tematiske områder. Egevalueringssrapporten fremhever at man nå har en klarere profil med emner som bygger på hverandre og et tydeligere klinisk fokus med praksis tidligere i studieløpet. Det vektlegges at profesjonsutdannelsen nå i større grad har en ”rød tråd” sammenlignet med det gamle studieløpet og at praksis er bedre integrert med basalemnene i det nye studieløpet. Den kliniske ferdighetstreningen har større bredde enn tidligere.

Egevalueringssrapporten trekker frem andre sentrale punkter fra rapporten som ligger til grunn for den nye studieplanen. Det gjelder blant annet “Etablere klare overordnede målsetninger for programmet. Dette inkluderer en operasjonalisering av emneporteføljen for å kunne sammenligne med standarder som Europsy”, “Innføre langsgående problembasert læring (PBL) gjennom hele studieløpet”, og “Bedre integrering av kjønns- og kulturperspektiv”.

Egevalueringssrapporten kommenterer ikke eksplisitt om og eventuelt hvordan alle disse målsettingene er gjennomført.

Inntakskvalitet, målgruppe og rekruttering

Det er god søkning til studiet, og høye opptakskrav. Profesjonsstudiet i psykologi er et av de mest populære programmene ved UiO. Opptaksgrunlaget har vært gjenstand for diskusjon i mange år. Tidligere skjedde opptak gjennom årsenhet i psykologi, mens i dag skjer opptaket via Samordna opptak. En utfordring er kjønnsfordelingen på studiet med en betydelig overvekt av kvinner. I 2009 var kvinneandelen på høstens inntak på ca 90%. Kjønnskvotering har blitt diskutert, og programrådet etterlyser en konsekvensanalyse av hva dette vil innebære. Hvem som skal ta ansvar for å få utført en slik konsekvensanalyse sies ikke, men komiteen forutsetter at både programråd, institutt og fakultet vil arbeide videre med mulige og ulike tiltak for å bedre kjønnslikevekten i profesjonsstudiet.

Vurdering i forhold til programmets mål beskrevet i programplanen

Generelt om mål og innholdsbeskrivelser i programplanen

Program- og emnesidene inneholder mye nyttig informasjon, organisert i henhold til UiOs mal. Alle emner har formulert læringsmål og/eller ferdighetsmål. Likevel finnes det betydelig rom for forbedringer. Et komplekst og omfattende studium som profesjonsstudiet forutsetter eksplisitte læringsmål som hjelper studentene og lærerne i deres arbeid og som kommuniserer godt med omverden om hva ferdige kandidater skal beherske.

På spørsmål i møte med fagmiljøet om hvordan programrådet er fornøyd med beskrivelsene ble det svart at målene ikke er endelig bearbeidet, og at de ser at det er et stort utviklingspotensial på dette området.

Gjennomgående blandes mål og innhold. Vi ville særlig ønsket at alle emnebeskrivelsene fulgte et oppsett der læringsutbytte var betydelig mer operasjonalisert til kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse, dvs. i hht kvalifikasjonsrammeverkets mal. Innholdsbeskrivelser bør ikke blande inn målformuleringer, men sikte mot ryddig informasjon om nettopp innholdet i studiet.

Overordnet mål

Profesjonsprogrammet har som overordnet mål "*..å utdanne kandidater som har en grunnleggende vitenskapelig holdning til og bred kompetanse i å forstå, forebygge og behandle psykologiske problemer, og et grunnlag til å utføre alle de viktigste formene for psykologisk arbeid med barn, ungdom og voksne. Sentralt i psykologisk arbeid står kunnskap om menneskelig fungering, om samspill og relasjoner, og om sårbarhet.*"

Komiteen mener at siste setning med fordel enten kan gå ut eller presiseres fordi "menneskelig fungering" synes for altomfattende, og fordi temaene "samspill og relasjoner" og "sårbarhet" kun utgjør noen av alle temaer som er sentralt i psykologisk arbeid.

Det fremheves som særlig viktig å utvikle en *vitenskapelig holdning* til psykologiske problemer og *kompetanse* som behandlere. Men i en psykologs kompetanse inngår rimeligvis det som sies om holdninger, om å forstå, forebygge, ha kunnskap om menneskelig fungering, osv.. Her blandes begreper og nivåer i målformuleringen. Den kunne med fordel vært bearbeidet med tanke på en mer logisk oppbygning og mer presise formuleringer som tydeliggjorde hva de som skriver mener med den kompetansen en psykolog skal etter endt profesjonsstudium

Når det gjelder det følgende avsnitt om "Hva lærer du?" vil vi peke på tre forhold. For det første, overskriften "Vitenskapelig kunnskap" kan gi inntrykk av at all kunnskap studentene tilegner seg i studiet er vitenskapelig (uten at dette riktignok er nærmere definert til forskjell

fra annen kunnskap), noe som vel ikke er fagmiljøets mening? Hva med erfaringsbasert kunnskap i et studium som sikter mot å integrere teori og praksis, og som bruker (med rette) mye tid på trening i klinisk arbeid? For det andre, burde "forebygging" trolig eksplisitt vært nevnt et sted på dette overordnede nivået. For det tredje kan det også trenges en opprydding og begrepsavklaring. Skal for eksempel det å kunne utføre et selvstendig vitenskapelig arbeid plasseres under kunnskap? (omfatter "problemformulering, design, planlegging, datainnsamling, analyse og drøfting på et nivå som tilfredsstillende vitenskapelige krav til dokumentasjon og rapportering").

Det som sies om holdninger gir ikke inntrykk av bevissthet om forholdet mellom holdninger og atferd - her blandes begge deler med formuleringer om innsikt, faglig styrke og kontinuerlig oppdatering.

Mål på emnenivå

Det er utvilsomt uheldig hvis mål blir svært detaljerte, men målbeskrivelsene for emnene på profesjonsstudiet er langt fra den grensen. Om mer omfattende og presise mål ikke direkte passer inn i malen for emnesidene, må det kunne løses praktisk med en lenke til sider med mer fullstendige mål. Ikke minst er det til hjelp om målbeskrivelsene gir eksempler på forventet mestringsnivå, og at det skilles tydeligere mellom kunnskap og ferdigheter. I alle fall når det gjelder ferdigheter må de kunne formuleres slik at det er tydelig hvordan man kan finne ut om målene er nådd. Man kan spørre seg i hvilken grad studentene har nytte av læringsmålene slik de er formulert i dag (evaluerings skjemaet som brukes for emnene har ingen spørsmål som gir informasjon om dette). Et eksempel på vellykkede formuleringer ser vi i emnet PSYC5304 "Tilstandsbilder, behandling og utredning av barn og unge".

Holdningsmål er med noen unntak så generelle at de bør samles under de overordnede målene for programmet, og ikke gjentas under hvert emne. Et eksempel: PSYC2400 (Anvendt kognitiv psykologi) har som holdningsmål: "Du skal forholde deg kritisk og vurderende både til saksinformasjon og vitenskapelig kunnskap som benyttes til å belyse fenomener i samfunnet". Bare der hvor et emne i særlig grad bidrar til å fremme bestemte holdninger bør det nevnes eksplisitt i emnebeskrivelsen.

Forholdet mellom mål og pensum

Sammenhengen mellom målformuleringer og "pensum" er ikke klar. Pensum er rimeligvis ment å være en hjelp til å nå målene - ikke et mål i seg selv. Fordi målformuleringene oftest er på et lavt presisjonsnivå og lite operasjonalisert, vil vi anta at pensum fungerer som styringsredskap for studentene og altså i realiteten definerer målene for studentene. Pensum dreier seg gjerne om vitenskapelige artikler og kapitler i lærebøker eller hele bøker. Når en bestemt vitenskapelig artikkel inngår som pensum, hva forventes da av studenten etter å ha arbeidet med artikkelen? Et annet poeng gjelder tendensen til å "kanonisere" en artikkel eller lærebok fremfor andre, og angi kapitler i spesifikke bøker som "den riktige" kunnskapen.

Kunne ikke denne innsikten/kunnskapen vært oppnådd på andre måter enn ved å lese en bestemt artikkel eller lærebok? Strengt tatt kunne man spørre hvordan dette harmonerer med studiets overordnede mål om vitenskapelighet. Komiteen anbefaler at instituttet fører opp *anbefalt lesing*, gjerne med presisering av hva som menes med det, råd om hvordan studentene anbefales å arbeide med litteraturen og informasjon om hvordan denne anbefalte litteraturen forholder seg til eksamenskrav. Det ville også synliggjort behovet for mer informative beskrivelser av målene.

Forholdet mellom mål og læringsmetoder

For de fleste emnene er fortsatt forelesninger den dominerende undervisningsformen, selv om studentaktiverende metoder som seminarer og skriftlige innleveringer er godt representert i noen emner. Det er lite informasjon å finne om seminarene på nettsidene – verken om innhold eller arbeidsform, det fremgår f.eks. ikke om de er lærerstyrt eller ikke, eller hva som er begrunnelsen for gruppestørrelsen som er valgt. Man kan spørre seg om grupper på for eksempel 20 gir vesentlige læringsmessige fordeler i forhold til 50. Med rundt 50 studenter per semester ville det kanskje vært mulig med oppdeling av kullet i 6-7 grupper med 7-8 studenter i hver. Rundt 8 studenter per gruppe er erfaringsmessig øvre grense hvis man ønsker et trygt og åpent læringsmiljø hvor alle kan være aktive på egne (ikke lærerens) premisser.

I hvilken grad undervisningen er problemorientert fremfor fagspesifikk er lite beskrevet. Hva er for eksempel utgangspunkt for arbeidet i seminarene, og studentenes skriftlige arbeider? Problembasert læring (PBL), som er en strukturert, studentstyrt form for smågruppeundervisning med fagpersoner som veiledere, var planlagt som en gjennomgående læringsform, men er ikke innført. Noen begrunnelse for dette finnes ikke i selvevalueringen.

Er målene for studieprogrammet nådd?

Dette er det ikke mulig å svare fyllestgjørende på her. Indirekte gir riktignok inntakskvalitet, eksamensresultater, gjennomføring (fracfall) og studiepoengproduksjon indikasjoner på i hvilken grad studiet lykkes. Studentevalueringer gir i tillegg viktig informasjon studentenes oppfatninger. På alle disse målestokkene ligger profesjonsstudiet bra an. Studentene synes gjennomgående å være fornøyd, eksamensresultatene (karakterer, stryk) er jevnt over bra, og fracfallet er lite. Men spørsmål om måloppnåelse kan strengt tatt bare bevares ved å undersøke hvordan de uteksaminerte psykologene utfører sitt arbeid i forhold til studiets mål. Avspeiler deres atferd de holdningsmålene som er satt opp? Behersker de ferdighetene som er spesifisert? Viser de evne til å oppdatere seg og utvikle sin egen og medarbeideres kompetanse? Bruker de sin vitenskapelige skolering i sitt forhold til ny kunnskap? osv.. Man kan også spørre seg om eksamenssystemet, med en betydelig overvekt av tradisjonell skriftlig eksamen, gir god nok informasjon om kandidatenes kompetanse når de skal forholde seg til mennesker som søker hjelp hos psykolog.

Oppbygning og organisering av studiet

Den nye programplanen fra 2007 medførte en rekke endringer. Særlig viktig vurderer vi forbedringene som er gjort med hensyn til de kliniske elementene i siste del av studiet. At instituttet har fått på plass avtaler med helseforetakene er et stort fremskritt, som de ganske sikkert har arbeidet hardt for å få på plass. Tilbakemelding fra studentene tyder også på at de alt i alt får en forsvarlig praktisk klinisk utdanning. Praktikumdelen i 11. og 12. semester synes å være spesielt vellykket, bedømt ut fra tilbakemelding fra studentrepresentanter i møte med komiteen. Dette inntrykket forsterkes av begrunnelsen for å nominere PSYC6300 til UiOs læringsmiljøpris. Her virker det som praksis og refleksjon bindes sammen på en svært god måte. Komiteen støtter også at man tydeligvis har prioritert langvarig veileder-studentkontakt fremfor at alle studenter skal ha vært innom mange kliniske områder.

Det er også positivt at studentene får regelmessig trening i skriftlig fremstilling og at seminarer i hovedsak ser ut til å være lagt opp interaktivt og ikke som "miniforelesninger". Videre er det positivt med alle emnene som har innslag av ferdighetstrening, noen også med refleksjonsnotater som innlagte aktiviteter. Innspill fra studentene tyder riktignok på at de får lite tilbakemelding på skriftlige arbeider, noe som erfaringsmessig reduserer utbyttet sterkt.

Det er også gjort endringer som i noen grad reduserer det skarpe skillet mellom den første basalfagsdominerte delen av studiet og de senere mer klinisk orienterte delene. Metodekurs er styrket og sannsynligvis har kvalitativ metode fått en bedre representasjon enn tidligere.

Integrasjon av teori og praksis og ulike emner

Samlet oppfatter komiteen endringene som mindre dyptgående enn det fagmiljøet selv gjør, i alle fall slik vi leser egenevalueringen, og det er fortsatt store muligheter for forbedringer mht. til kritikken reist i Philip Hwangs rapport fra 2005, som går på faglig fragmentering og manglende integrerende virkemidler. Vi utdyper dette i det følgende.

Faglig integrasjon

Integrasjon som målsetning er tydelig beskrevet på emnesidene og i tidligere evalueringer, men er studieprogrammet vesentlig mer integrert enn det var før? Det å skape et koherent seksårig studietilbud er en utfordring, og består av noe mer enn samtidig undervisning. Sentrale punkter i instituttets rapport som førte frem til ny programplan (s. 8 i egenevalueringen) var blant annet "Å etablere et seksårig integrert profesjonsstudieløp...", "Slutte å dele inn studiet i 1. og 2. avdeling, men ha et helhetlig løp for å sikre bedre integrering mellom teori og praksis", "innføre langsgående problembasert læring (PBL) gjennom hele studieløpet", og "Metode som integrert tema i flere semester". På side 5 i egenevalueringen sies det at "undervisningen derfor er lagt opp med sikte på å integrere teori,

metode og praktisk erfaring"... "Undervisningsform er tilpasset læringsmål for det enkelte emne."

I hvilken grad er disse målsetningene oppnådd i det nye studiet? Noe er oppnådd ved å "flytte på brikkene" - dvs. å plassere emner sammen på en annen måte enn før og ved å endre omfang av ulike elementer. Men i hovedsak virker ikke studiet vesentlig forandret: Det består fortsatt av et stort antall selvstendige emner med hver sin eksamen. Et semester består gjerne av tre til fire separate emner, og selv om de tematisk kan ha sammenheng er det ikke gitt at studentene greier å integrere kunnskapen fra de ulike emnene. Å oppnå dypere innsikt og varige holdningsendringer i enheter på 5-10 studiepoeng virker ikke realistisk.

Erfaringsmessig må atskillig sterkere føring til for å oppnå reell fagintegrasjon. Et slikt virkemiddel er eksamen: som kjent styrer eksamen studentenes arbeid langt sterkere enn studieplanens formuleringer. Hvis ikke eksamen etterspør integrert kunnskap og forståelse, vil studentenes arbeid i hovedsak være rettet mot å lære det enkelte fag og bli ferdig med det ved å greie eksamen.

Blant annet virker det nærliggende at *forskningsmetode* i større grad kunne integreres med fagmoduler. Forskningsmetoder er tross alt ikke mål i seg selv, men hjelp til å finne svar på spørsmål. Studentenes tilbakemelding tyder dessuten på at de enkelte metodemodulene bygger for lite på hverandre slik at det blir for lite kontinuitet i læringen.

Ved siden av eksamensformer som fremmer faglig integrering, trengs det for å oppnå fagintegrasjon læringsformer som gjør at studentene arbeider aktivt med oppgaver som fordrer samtidig bruk av kunnskaper fra flere områder. Problembasert læring (PBL) som gjennomgående læringsform er ikke innført til tross for inntrykket som fremkommer i egenevalueringen. Det er mulig at PBL brukes uspesifikt om *problemorientert* undervisning, men beskrivelser av læringsformer i studiet gir ikke inntrykk av et bevisst forhold til hvordan undervisningen gjøres problemorientert fremfor disiplin- og fagorientert.

Fagmiljøer med for stor autonomi?

En årsak til at fagintegrerende tiltak er så lite fremtredende i den nye planen, er kanskje fagmiljøenes store autonomi og eierskap til emner. Det virker som om den faglige styringen av hvert emne er overlatt bestemte fagmiljøer uten at de trenger å samarbeide med andre miljøer om opplegget. Dette synes ikke å være vesentlig endret siden Philip Hwang skrev: "Genom att ge koordinatorena vidsträckta befogenheter att forma sina kurser och terminer och utse medverkande lärare, har man funnit ett sätt att hantera potentiella konflikter grundade på olika vetenskapssyn, utbildningsidéologi eller professionsuppfattning. Koordinatorerna tycks vara 'kungar/drottningar i sina egna riken', där revirgränserna dragits upp och konflikter undvikits genom kontaktminimering." Sannsynligvis trengs det fortsatt både organisatoriske og pedagogiske endringer hvis målet om et helhetlig, integrert profesjonsstudieløp skal nås.

Tema med uheldig plassering eller svak dekning

Vi er klar over at det hele tiden er et press for å få nytt stoff og nye tema inn i profesjonsutdanningen. Vi vet også at kvaliteten på utdanningen ødelegges nokså snart hvis slike behov bare løses ved å putte mer stoff inn (oftest i form av ekstra forelesninger) uten å ta noe ut. Når vi derfor her fremhever områder som er svakt ivaretatt, følger det at vi mener at programledelsen også bør vurdere hva som ev kan reduseres. Muligens tar nå for eksempel nevropsykologi, kognitiv psykologi og tradisjonell eksperimentell metode uforholdsmessig stor plass sett i forhold til andre viktige tema som er svakt representert.

Rekkefølge hovedpraksis og praktikum (internpraksis)

Komiteen tok opp spørsmålet om hvorfor hovedpraksis kommer før praktikum (internpraksis) i møte med fagmiljøet. Et argument synes å være at hovedpraksis gir klinisk erfaring som er verdifull å ta med seg inn i praktikum. Komiteen råder likevel programledelsen til å revurdere rekkefølgen av praksiselementer. Pedagogisk sett ville det være naturlig å veilede tett og grundig på en liten klinisk enhet i starten – slik det foregår i praktikum – og så slippe studenten gradvis "løs" i hovedpraksis. Med andre ord: mer tillit og mindre kontroll etter hvert som studenten blir mer og mer selvgående. Det kan synes som man praktiserer det motsatte prinsipp ved profesjonsstudiet.

Det kan virke som om man tenker ulikt om rekkefølgen på "internpraksis" på lærestedene med profesjonsutdanning i psykologi i Norge. Når det gjelder gjennomføring, derimot, er det viktige fellestrekk. Ved alle de fire lærestedene foregår for eksempel internpraksis med klienter som er valgt særskilt ut som "overkommelige" saker for studenter under opplæring, og med veiledning i grupper med rundt 4 studenter. Veileder er en erfaren psykolog, fortrinnsvis psykologspesialist med omfattende veiledererfaring, noen også med veilederutdanning. Det tas enten lydopptak, lyd-bildeopptak, eller veiledningsgruppene følger terapitimene "live" bak enveisspeil. Med andre ord er det her meget tett oppfølging, og studenten som er terapeut og får veiledning får detaljert veiledning ved alle sider ved det å være terapeut (utredning, vurdering, endringsarbeid, evaluering av eget arbeid, skriftliggjøring, tilbakemelding av resultater til pasient/samarbeidspartnere). Det gis stort sett en time veiledning per klienttime (dersom studenten har en pasient en time i uken og får en veiledningstime i uken). I tillegg gis det 3t. veiledning pr gruppe. Veilederne i praktikum er også nært knyttet til universitetet ved at de er vitenskapelig personell i hel eller bistilling, og det er derfor stor grad av styringsmulighet på innhold, kvalitet og kvantitet av veiledning. Dette er med andre ord den beste anledningen lærestedet har til å kvalitetssikre grunnopplæringen av kliniske ferdigheter for fremtidige psykologer. Komiteen finner det da underlig at det ikke er et krav ved Universitetet i Oslo at alle studenter skal ha vært terapeuter i praktikum. Komiteen mener det alt i alt må være best at denne grunnopplæringen er på plass før man sender studentene ut i hovedpraksis, der de arbeider langt mer selvstendig og med langt mindre veiledningsintensitet. I hovedpraksis er studentene fem dager i uken ved en enhet som yter helsetjenester (poliklinikk, sengepost, familierådgivningskontor, og lignende).

Hver student arbeider gjerne med flere pasientsaker samtidig og mottar 1-2 timer veiledning i uken. Det sier seg selv at veileder ikke har samme mulighet til å "se studenten i kortene" og veileder studenten inn i god klinisk skikk med samme grundighet som i "praktikum". Det er også langt løsere bindinger mellom universitetet og hovedpraksisveiledere, og man vil derfor anta at det er stor heterogenitet i innhold og kvalitet av hovedpraksis, sammenlignet med praktikum.

Fagetikk og lovverk

Fagetikk og lovverk kommer til sist i studieplanen. Fagetikk tas opp i *PSYC1202 – Psykologrollen* på 2.semester og profesjonsetikk, journalskriving og helselovgivning undervises i praksisforberedende seminar på slutten av 9. semester før hovedpraksis (1-dagsseminar). Det ville være naturlig at disse temaene (relevante fagetiske tema og relevant lovverk, samt systemkunnskap om barnevern, helsevesenets oppbygning, helsetilsyn, osv.) ble knyttet gjennom hele studieløpet til de emnene der de er relevante.

Tema med behov for sterkere representasjon

Komiteen vil peke på temaer som vi mener instituttet bør vurdere å innlemme i studieprogrammet, selv om enkelte av dem i dag er representert i form av valgemner. Teamene er satt opp i alfabetisk rekkefølge.

i. Aldring er svakt representert i programplanen. Spissformulert kan man si at bedømt etter pensum og læreplaner kan det synes som om menneskets utvikling slutter i 12-14-årsalderen. Det er viktig at psykologer har fått innblikk i temaene aldring og eldre i grunnutdanningen. Dette fordi aldring er en naturlig prosess, fordi levealderen i Norge er høy, mange lever lenge med god helse, og befolkningssammensetningen endres med en stadig høyere andel av befolkningen og derved også av psykologers klientgruppe over 60 år. Det er ønskelig at temaer som normal og patologisk aldring, (inklusive demens og demensutredning, sorg og sorgbehandling, og arbeid med pårørende) inngår i grunnutdanningen.

ii. Egevaluering: Det finnes i dag konkrete fremgangsmåter for hvordan psykologer kan evaluere egen praksis, dette kunne med fordel inngått i ett av emnene.

iii. Kultursensitivitet. Med Psykologisk institutts særlig kompetanse i psykologers møte med mennesker fra ulike kulturer og etniske grupper, burde forholdene ligge til rette for at kulturpsykologiske temaer gjøres obligatorisk. Viktige emner er for eksempel kulturpsykologi og betydningen av kjønn, etnisitet, alder, språk, politisk syn og religion, i terapeut-pasientrelasjonen. Det gis for eksempel interessant kurs i bruk av tolk i klientsamtaler, som et frivillig tilbud, som med fordel kunne inngå i studieplanen for alle.

iv. Kvalitativ metode: Komiteen mener instituttet bør vurdere å gi mer plass til kvalitative metoder slik at det gis rom til å gi studentene erfaring med både flere typer analyser samt analyseverktøy.

v. Journalskriving synes heller ikke prioritert i den praktiske opplæringen, men inngår i varierende grad i praktikum. Det er behov for at *alle* studenter får en grunnleggende trening og opplæring i utforming av en journal og de formelle/legale kravene som stilles til journalføring i klinisk virksomhet.

vi. Rus er svakt representert i programplanen. Med økende rusproblem i samfunnet har en stor andel av de pasienter psykologer får til behandling et uheldig forbruk av alkohol, medikamenter eller ulovlige stoffer. Å ha kunnskap om kjennetegn ved rusproblemer, og de mest vanlige behandlingsformer bør inngå i grunnutdanningen.

vii. Suicidvurdering er også et tema som komiteen mener bør ivaretas i programplanen. Psykologer skal, i likhet med leger, være kvalifisert til å gjøre suicidvurderinger basert på de faglige kompetansekravene i utdannelsen. Det anbefales også av Sosial- og helsedirektoratet at slike vurderinger skal foretas av lege og psykolog på de respektive arbeidsplassene.

viii. Vitenskapsteori, inklusive metaperspektiv på psykologi, kritiske forståelser av psykologprofesjonen og psykologifaget, synes lite representert.

Kvalitetssystemet

Det drives skjemabelagt emneevaluering med en syklus på 4 år, samt underveisevaluering og dialogmøter med studentrepresentanter. I tillegg dokumenterer egenevalueringen en rekke forbedringstiltak som er gjennomført siden innføringen av den nye programplanen i 2007. Instituttets nettsider mangler imidlertid en samlet og fullstendig presentasjon av kvalitetssystemet for instituttet og for profesjonsstudiet – både når det gjelder virkemidler, resultater og rutiner for oppfølging.

På hovedsiden for Psykologisk institutt finnes en lenke til ”kvalitetssikring ved PSI”. Derfra kommer man til en side med noen få linjer om kvalitetssystemet og lenker til overordnede dokumenter for UiO sentralt og resultater fra studentevalueringer for alle emner ved PSI. I tillegg finnes årsrapporter fra de siste årene. Det sies ikke noe om hvordan evaluering gjennomføres eller hva som er siktemålet, heller ikke noe om hvordan resultater følges opp. Mer utfyllende informasjon om periodisk emneevaluering finnes i et notat av 12. januar 2011 som komiteen har fått. Denne informasjonen burde vært tilgjengelig på nett under presentasjon av kvalitetssystemet. Underveisevaluering nevnes ikke, til tross for at vi muntlig fikk vite at det gjennomføres. I møte med fagmiljøet fikk vi vite at det regelmessig holdes møter mellom kullrepresentanter og emneansvarlige. Dette er omtalt i studiekvalitetsrapporten vedlagt egenevalueringen, men burde også vært omtalt under webpresentasjonen av instituttets/programmets opplegg for kvalitetsforbedring.

Studiekvalitetsrapportene følger UiOs mal og gir nyttig informasjon, men kan ikke erstatte en samlet webpresentasjon av instituttets system for studiekvalitet og hvilke verktøy som brukes.

De skjemabaserte evalueringresultatene er presentert på nettet på en lite brukervennlig måte med seks sider med tettpakket tall og fargekoder hvor man hele tiden må gå tilbake til side 1 for å finne hvilket spørsmål tallene henviser til. Resultatene er ikke samlet for hvert program, og det er ingen samlende kommentarer eller analyse av resultatene. Vi har forstått at studentene også kommer med frie kommentarer (det sies ikke noe om det), men disse er ikke gjengitt eller kommentert. Erfaringsmessig gir frie kommentarer verdifull informasjon, spesielt sett i sammenheng med kvantitative data.

Hvis man går inn på siden for profesjonsstudiet finnes en lenke til "Studiekvalitet". Den fører imidlertid bare tilbake til UiOs overordnede side om Studiekvalitet. Alle emnesidene inneholder en lenke med tittelen "Evaluering av emnet" som bare fører til en kort, generell tekst som er lik for alle emnene. Dette bør rettes opp og gjøres reelt informativt.

Fire år synes som en for langsom frekvens på emneevalueringene. Komiteen mener instituttet bør vurdere å ha en vesentlig mer ambisiøs evaluering av emnene.

Komiteens konklusjoner og anbefalinger

Profesjonsstudiet i psykologi preges av at mange sterke fagmiljøer deltar og sikrer at utdanningen er forskningsbasert og på et høyt faglig nivå. Det er også en sterk vektlegging av vitenskapelig tankegang og trening i vitenskapelige metoder. Ulike områder og tema er forsøkt samlet med mulighet for synergieffekter mellom ulike emner i samme læringsperiode. Den praktiske delen av utdanningen er bedre sikret i den nåværende studieplanen i forhold til tidligere. Studiet har god inntakskvalitet og høy grad av gjennomføring.

Alt i alt mener komiteen at profesjonsstudiet gir en kvalitativt god og forsvarlig utdanning i lys av de oppgaver kandidatene stilles overfor som psykologer i det norske helsevesenet.

Komiteen vil likevel trekke frem en del viktige områder med mulighet for forbedring som vi ber instituttet vurdere med tanke på kort- og langsiktige tiltak:

1. Studiet er preget av mange isolerte emner med egen eksamen. Det bør arbeides for å bygge større tematiske kurs der emner og praksis integreres fra første studieår, eksempelvis ved å knytte forskningsmetode, fagetikk, profesjonsfag og praksis tematisk sammen med de enkelte hovedtema i studieplanen. Valg av undervisnings- og læringsmetoder, inklusive tilbakemeldingsrutiner på skriftlige arbeider kan med fordel justeres for å fremme integreringsmålet.
2. Det bør gjøres en innsats for å bedre mange av emnebeskrivelsene slik at de tilfredsstillende kravene i kvalifikasjonsrammeverket der det blant annet inngår å presisere læringsmål i henhold til kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse på

en informativ og mest mulig etterprøvnbar måte. I dette arbeidet må flest mulig av underviserne trekkes inn – det er de som skal klargjøre hva de forventer at studentene skal sitte igjen med etter endt undervisning

3. Komiteen mener at instituttet bør tydeliggjøre forholdet mellom pensum (definert i form av bøker og artikler) og mål, samt å vurdere å operere med anbefalt litteratur mer enn gitte pensumlister.
4. Komiteen påpeker en del områder som oppfattes som for svakt representert i studiet, og ber om at instituttet vurderer hvordan disse kan styrkes. I dette inngår også vurdering av hvilke tema som kan reduseres for å gi plass.
5. Komiteen mener det er sterke argumenter for at hovedpraksis bør legges *etter* praktikum. Derved oppnås blant annet høy veiledningsintensitet fra start, og avtagende veiledningsintensitet i takt med økende selvstendighet hos studenten.
6. Komiteen anbefaler at det gjøres obligatorisk å være terapeut i praktikum (internpraksis).
7. Beskrivelsen kvalitetssystemet (oppgaver, midler, oppfølging, ansvars plassering for tiltak, studentenes rolle, osv.) bør gjennomgås med tanke på en mer utførlig og informativ presentasjon. Resultatene av ulike evalueringer bør gjøres mer tilgjengelige, og ev. tiltak evalueringene har medført bør beskrives kort (ev hvorfor ikke kritikk er tatt til følge) og kommuniseres til studentene. Frekvensen for evaluering bør være hyppigere enn hvert fjerde år.
8. Vurdere tiltak før å øke andelen menn i profesjonsstudiet.

Normann Anderssen   Anne Asheim   Per Brodal   Per Kristen Mydske   Ingunn Skre

Bergen/Drammen/Oslo/Tromsø
5. mai 2011

Program Emnekode	Årsenhet SV1-PSY	Bachelor SVB-PSY	Master SVM2-PSY	Profesjonsprogrammet SVC-PSY
Opprettet	Høst 2003 Videreføring av gammelt grunnfag.	Høst 2003	Høst 2004	Høst 2007 Videreføring av det gamle profesjonsstudiet
Opptaksramme /år	100	170	55	108
Revidert programplan	Ikke revidert etter 2003	Høst 2009	Høst 2007 og Høst 2009	Høst 2006
Sist evaluert	Ikke periodisk evaluert tidligere	Ikke periodisk evaluert tidligere	Ikke periodisk evaluert tidligere	Ikke periodisk evaluert tidligere (ekstern evaluering i 2005 til grunn for revisjon i 2006)
Faglig profil og læringsmål	Innføring i psykologifaget.	Grunnutdanning med fordypning i psykologisk teori og metode.	Avansert forståelse for og erfaring med psykologiske teorier og metoder.	Grunnleggende vitenskapelig holdning til og bred kompetanse i å forstå, forebygge og behandle psykologiske problemer, og et grunnlag til å utføre alle de viktigste formene for psykologisk arbeid med barn, ungdom og voksne.
Jobb / Videre studier	Etterutdanning. Kvalifikasjonsgrunnlag for prof.-utdanning ved noen læresteder.	Kvalifiserer til å søke opptak til MA-programmet.	Kvalifiserer til å søke opptak til Phd-programmer.	Kvalifiserer til graden cand.psychol/ autorisasjon som psykolog

Vedlegg 1: studieprogrammene i psykologi ved Universitetet i Oslo.

I og med at disse programmene er evaluert for første gang som del av kvalitetssikringssystemet ved SV- fakultetet er det ikke formelt identifisert spesielle områder som er regnet som utfordrende tidligere. Vi henviser til egnevalueringene for dette.

Vedlegg 2:

Liste over samtaler gjennomført av komiteen:

8. februar 2011:

Knut Inge Fostervold, programleder bachelor/master (tidl. programleder profesjon)

Nora Sveaass, programleder profesjon

Gøran Gundersen, studentrepresentant, master

Erling Rognli, studentrepresentant, profesjon

Vera Østensen, avtroppende studiekonsulent, master

Gunnar André Malmin, studiekonsulent bachelor/årsheten

Bjørnar Hjulstad, studiekonsulent profesjon

Jannike Hegdal Nilssen, studiekonsulent profesjon

31. mars:

Nora Sveaass, Programleder profesjon

Tor Endestad, tidl. Programleder/revisjonsansvarlig, profesjon

Knut Inge Fostervold, Programleder bachelor/master

Emilie W. Guttormsen studentrepresentant, bachelor

Jørund Støre Bergrem, Avdelingsleder studieseksjonen

Trine Kongsvold, studiekonsulent, master

Gunnar André Malmin, studiekonsulent bachelor/årsheten

Bjørnar Hjulstad, studiekonsulent profesjon

Vedlegg 3,

En oversikt over bakgrunnsmateriale til rapporten/egnevalueringene:

Profesjon:

1. *Revisjon av profesjonsstudiet i psykologi ved PSI, UiO. Versjon 2, 21. desember 2005*

2. *Ny programstruktur for profesjonsprogrammet i psykologi ved Det*

samfunnsvitenskapelige fakultet, UiO. Vedtaksnotat instituttstyremøtet 20.06.2006.

3. *Mandat for faggrupper og faggrupeleder ved PSI, UiO, 4. mars 2008*

4. *Retningslinjer for emneansvarlige ved PSI, UiO, 16. oktober 2008*

5. *Detaljert om endringer på programmet 2007-2011*

6. *Opptaksgrunnlag for profesjonsstudiet i psykologi. Vedtaksnotat instituttstyremøtet*

31.januar 2006

7. *Statistikk for karakterer*
8. *Utdrag fra studiekvalitetsrapporter for profesjonsprogrammet 2007-2009*
9. *Vedtatt rapport fra eksamensgruppen. Programrådsmøtet 25.05.2010*
10. *Evaluering av profesjonstudiet ved PSI, UiO ved Phillip Hwang, 27. februar 2005*
11. *Tilsynsensorrapport høsten 2005 og våren 2006 ved Frode Svartdal*
12. *Ønsket forskriftsendring for profesjonsstudiet i psykologi_KUN forslag20.09.2010*
13. *Ønsket forskriftsendring for profesjonsstudiet i psykologi_MED begrunnelser20.09.2010*
14. *Programrådsvedtatte forskriftsendringer for profesjonsstudiet i programrådsmøtet 20.09.2010, både med og uten begrunnelser for ønsket regel (reglene er mer eller mindre implementert, da noen av dem skal inn i UiOs sentrale forskrift).*
15. *Tilsynsensorrapport høsten 2010: Evaluering av hovedoppgaven ved PSI, UiO av Frode Svartdal, januar 2011*
16. *Statistikk fra periodisk emneevaluering i perioden 2007-2010*
17. *Nasjonal plan for profesjonsutdanningen i psykologi 2007*

Bachelor/Master:

1. *Programplan for bachelor*
2. *Søknad om utvidelse av fordypningen 15.5.2008*
3. *Mandat for faggrupper og fagguppeledere, 4. mars 2008*
4. *Retningslinjer for emneansvarlige, 16.10.2008*
5. *Notat/ Statistikk fra periodisk emneevaluering i perioden 2007-2010*
6. *Frafallsundersøkelsen, UiO (2009)*
7. *Studiekvalitetsrapporter, PSI 2007-2010*
8. *Karakterstatistikk 2007-2010*
9. *Styreprotokoller og -papirer , mars 2004-dd*
10. *Programrådsmøtereferater, februar 2006 - 2010*
11. *Søknad om justering av struktur på Masterprogrammet, mars 2009, m/ svar*

12. Eksamens-/ferdighetsgruppens arbeid på Ba/Ma-programmene (2010)
13. Satser for undervisningsregnskapet ved Psykologisk institutt
14. Bakgrunn, utenlandsk utdanning på masterprogrammet 2004-dd
15. Masterundersøkelsen 2009